

ДОКЛАД
ЗА МЕЖДИННА ОЦЕНКА
НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА
ОБЩИНА ДЕВИН 2007-2013 Г.

ФЕВРУАРИ 2012 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ВЪВЕДЕНИЕ

1. МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА

I. ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР

II. ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО НА ОПР С НОРМАТИВНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА ЗА РЕГИОНАЛНО И МЕСТНО РАЗВИТИЕ

III. ОЦЕНКА НА КООРДИНАЦИЯТА НА ОПР

IV. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

3. ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

4. СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Справка от община Девин за изпълнените през периода 2005-2011 г. проекти;

Приложение 2 - Справка за изпълнение на приоритети, стратегически цели и мерки от ОПР на община Девин;

Приложение 3 – Справка за действително разходваните средства по индикативната финансова таблица на ОПР за периода 2007-2010 година;

Приложение 4 – Социално-икономически тенденции в община Девин.

Приложение 5 – SWOT - анализ.

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

- АЗ – Агенция по заетостта
- БВП – брутен вътрешен продукт
- БДС – брутна добавена стойност
- ВЕИ – Възобновяеми енергийни източници
- ГПСОВ - градски пречиствателни станции за отпадъчни води
- ДМА – дълготрайни материални активи
- ДБТ – Дирекция „Бюро по труда”
- ЕИСУРР – Единна информационна система за управление на регионалното развитие
- ЕО – екологична оценка
- ЕСФ – Европейски социален фонд
- ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие
- ДБТ – Дирекция “Бюро по труда”
- ДСП – Дирекция “Социално подпомагане”
- ЗООС – Закон за опазване на околната среда
- ЗРР – Закон за регионалното развитие
- ЗТ – защитени територии
- ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда
- ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз
- МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
- МО – Междинна оценка
- МОСВ – Министерство на околната среда и водите
- МСП – малки и средни предприятия
- НИРД – научно-изследователска и развойна дейност
- НПО – неправителствени организации
- НСИ – Национален статистически институт
- НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България
- NUTS – обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз
- ОА – Областна администрация
- ОП – Оперативна програма
- ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет”
- ОПОС – Оперативна програма „Околна среда”

ОСР – Областна стратегия за развитие

ОСРР – Областен съвет за регионално развитие

ОСЗ – Общинска служба “Земеделие”

ОПР – Общински планове за развитие

ОПРКБИ – Оперативна програма „Развитие на конкурентноспособността на българската икономика”

ОПРР – Оперативна програма „Регионално развитие”

ОПРСР – Оперативна програма за развитие на сектор Рибарство

ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”

ОУ – основно училище

ОУП – общ/и устройствен/и план/ове

ПОДРСР – Правилник за организацията и дейността на Регионалните съвети за развитие

ППЗРР – Правилник за приложение на Закона за регионалното развитие

ПРСР – Програма за развитие на селските райони

ПСОВ - пречиствателни станции за отпадъчни води

ПЧИ – преки чужди инвестиции

РИОСВ - Регионална инспекция по околната среда и водите

РИС – Регионална иновационна стратегия

РПР ЮЦРП – Регионален план за развитие на Южен централен район за планиране

ЮЦР – Южен централен район

СОУ – Средно общообразователно училище

ТБО – Твърди битови отпадъци

ТГС – Трансгранично сътрудничество

ТСБ – Териториално статистическо бюро

РЕЗЮМЕ

Общинският план за развитие на Община Девин за периода 2007 - 2013 г. е документ за стратегическо планиране на местното развитие на територията на общината и е приет от Общинския съвет с Решение № 137 от 28.11.2005 г. на Общински съвет – Девин, изменян и допълван с Решение № 179/19.12.2006 г. и Решение № 105/29.09.2010 г. Използваният подход, методите, принципите и формите на работа при разработването и приемането на общинския план гарантират в значителна степен, че документът е в съответствие както с действащите по това време нормативни изисквания за регионалното развитие, така и с определените национални и регионални цели и приоритети на развитие в страната, по-конкретно с тези в Южен централен район за планиране и Смолянска област. В допълнение на това, планът е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър.

Настоящият междинен доклад представя резултатите от независима междинна оценка за изпълнението на Общинския план за развитие (ОПР) на община Девин 2007-2013 г., изготвена в изпълнение на нормативните изисквания на Закона за регионалното развитие (ЗРР), Правилника за прилагане Закона за регионалното развитие (ППЗРР) и с препоръчаната от МРРБ „Методика за изготвяне на междинна оценка на областна стратегия за развитие” и кореспондира пряко с изискванията, съдържащи се в Техническото задание за възлагане на междинната оценка от страна на Община Девин.

Междинната оценка на ОПР на Община Девин се извършва в период, когато в ЕС е в ход подготовката за следващия програмен период на Политиката на сближаване. През март 2010 г. Европейският съвет одобри Стратегия „Европа 2020”, която е приемственик на Лисабонската стратегия и има три приоритета – *интелигентен растеж* (изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации), *устойчив растеж* (насърчаване на по-екологична и по-конкурентноспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите) и *приобщаващ растеж* (насърчаване на икономика с високи нива на заетост, която да създава условия за социално и териториално сближаване). На 9 ноември ЕК публикува Пети доклад за икономическото, социално и териториално сближаване, в който се поставят новите акценти в политиката на сближаване. Освен на европейско ниво, на национално също протичат динамични процеси в областта на формирането и изпълнението на политики. Ангажиментите, които България е поела във връзка с прилагането на Пакта „Евро плюс”, както и приетата Национална програма за реформи 2011 – 2015 в изпълнение на стратегия „Европа 2020” са само част от актуализираните политики на национално ниво. При изготвянето на доклада за

междинната оценка са отчетени както новите промени в политиките на европейско ниво, така и настъпилите промени във вътрешните и външните условия, в нормативната, институционалната и политическата среда след приемането на ОПР.

Основната цел на настоящата оценка на ОПР на община Девин е както да подпомогне цялостния процес по управление на ОПР и да предостави препоръки за необходимостта от промяна на плановия документ, а също и да осигури информационен ресурс за повишаване ефективността и подобряване на координацията при неговата реализация. Оценката е адресирана към три основни аспекта: реализация, съгласуваност/адекватност и координация при прилагането.

Конкретните цели на доклада за резултатите от междинната оценка на изпълнението на ОПР на община Девин са:

- представяне на резултатите от постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите за общинско развитие за периода 2007-2011 г., съпоставени с 2005 година;
- оценка за съответствието на стратегията за развитие на общината с контекста на настъпилите промени на политиките на национално ниво и ниво ЕС;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните за периода финансови ресурси за постигане на целите на ОПР на община Девин;
- препоръки относно изпълнението на ОПР на община Девин до края на периода на действието му, включително за необходимостта от актуализации и промени;
- обобщена оценка за ефективността на действията на компетентните органи във връзка с изпълнението на ОПР на община Девин и предложения за подобряване ефективността на работата им, включително по отношение прилагането на принципите за партньорство и публичност;
- препоръки за разработване на ОПР на община Девин за периода след 2013 г.

За постигането на целите на МО са поставени следните задачи:

- да се набере обективна информация за степента на изпълнение на ОПР до момента на оценката като цяло и по отделни приоритети и цели;
- да се анализира набраната информация посредством богат методически инструментариум;
- да се конкретизират и актуализират мерките и целите, като се съобразят с настъпилите промени в икономическата и социална среда в община Девин;

- да се посочат изпълнени мерки и цели и/или такива, чието значение е отпаднало;
- да се открият дефицити и слабости и да се направят препоръки по отношение на бъдещи оценки.

Междинната оценка отчита постигнатия досега опит на община Девин в изготвянето и реализацията на планови документи с различен времеви хоризонт, като взема под внимание общия преглед на резултатите от реализацията на областната стратегия за развитие на област Смолян (2005 -2015) и изпълнението на Регионалния план за развитие (2007-2013 г.) на Южен централен район, в чиито териториален обхват попада и община Девин. Очакваните **резултати и ползи** от извършването на МО на ОПР най-общо се свързват с:

- Изготвяне на независима и качествена междинна оценка на Общински план за развитие на община Девин за периода 2007-2013 г.;
- Предложени препоръки за промени в Общинския план за развитие, които да се използват при актуализирането на документа за остатъка от периода до 2013 г. и при подготовката на ОПР за периода 2014-2020 г.;
- Отправени препоръки за необходимите действия на административните структури за развитие във връзка с по-нататъшното изпълнение на ОПР;
- Предложени мерки за постигане на по-висока ефективност при изпълнението на ОПР;
- Подобрена организация и координация на компетентните органи за изпълнение на Общинския план за развитие и засилено партньорство между заинтересованите страни в процеса на изпълнение на ОПР;
- Подобрена информираност и публичност за изпълнението на документа;
- Актуализиран стратегически/планов документ.

Основните критерии, които са използвани при междинната оценка са критериите за приложимост, обосновааност, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

Община Девин притежава значими ресурси за решаване на основните проблеми и постигане на успешно и устойчиво икономическо развитие. Те са свързани със съхранената природна среда, богатството на природните ресурси, потенциала на земеделските земи и уникалното културно-историческо наследство. Анализът на **социално-икономическия профил** показва, че въпреки реализираните проектни дейности за подобряване на инфраструктурата, опазване на биологичното разнообразие, разпространение на културното наследство и трансгранично сътрудничество, **основните проблеми** в общината продължават

да бъдат: **ниската конкурентноспособност на местната икономика, високата безработица и отрицателната демографска характеристика.**

Необходимо е преразглеждане на приоритетите и насочване вниманието към мерките, които биха довели до подобряване на социално-икономическата ситуация в района и постигане на устойчив растеж. За реализирането на тази задача е необходимо в стратегията за развитие на общината за оставащия период до 2013 г. да бъдат планирани дейности, свързани с развитието на основните икономически сектори (селско стопанство и туризма) и междуобщинското сътрудничество, разработване на цялостен туристически продукт и мерки за стимулиране на предприемачеството, създаване на условия за повишаване на информираността и включването на всички заинтересовани в изпълнението на целите на общинския план за развитие.

Планът в значителна степен е **съобразен с изискванията** на националното и европейското законодателство в областта на регионалното развитие, както и с целите и приоритетите за развитие, дефинирани в стратегическите планови документи на регионално, национално и европейско ниво.

Визията на ОПР – община Девин в общия си вид звучи актуално и отговаря на приоритетите на НСРР, Плана за развитие на ЮЦР и визията на ОСР, така че предлагаме да не се редактира и променя. Заложените приоритети, стратегически цели и мерки в ОПР също са актуални и съгласувани с регионалните, национални и европейски стратегии. Те продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевия район, но някои от тях е необходимо да бъде преразгледани, преформулирани и предефинирани с цел прецизиране на финансовите възможности на общината и постигане на основната цел: **Община Девин – привлекателна за туризъм, балнеолечение и отдих.** Необходимо е по-голяма реалистичност при дефиниране на цели, мерки и проекти, което да позволи адекватно и балансирано финансово планиране, административно осигуряване, качествено наблюдение и ефективно реализиране. Приоритизирането на специфичните цели е наложително и с оглед на факта, че общината разполага с ограничени финансови ресурси за кофинансиране на проектите.

Междинната оценка на изпълнението на Общинския план за развитие на община Девин 2007-2013 г. показва следните резултати:

- За периода 2005-2011 г. Община Девин е изпълнила и приключила успешно **51 проекта** на обща стойност **32 500 989 лв.**, **8 проекта** са в процес на изпълнение на обща стойност **1 732 331 лв.** и **8 проекта** са преходни на стойност **5 128 410 лв.** **Шест проекта** на обща стойност **19 404 616 лв.** все още не са стартирали, но е подписан договор с Програма за

развитие на селските райони. Общината е изпълнила един проект в публично-частно партньорство на стойност **177 026 лв.** и 3 трансгранични и транс-национални проекта на стойност **781 712,87 лв.** (399 700 евро x 1,9557440 лв. към 15.02.2012 г.). Частният сектор е реализирал 5 проекта на обща стойност **472 342 лв.** Бюджетната рамка, заложена в индикативната финансова таблица за изпълнение на ОПР е в размер на 124 559 939 лева.

Общото финансово изпълнение на ОПР на етапа на междинната оценка е 31,6%.

- Висока концентрация върху инфраструктурни проекти и слабо изпълнение на приоритети, свързани с развитието на туризма, екологично стопанство и високотехнологична промишленост. Напредъкът в изпълнението на ОПР по *Приоритет 2: Развитие и модернизация на инфраструктурата, създаваща условия за растеж и заетост*, е 45%.

- Общината е натрупала сериозен опит в разработването и изпълнението на инфраструктурни проекти и е изградила капацитет в тази област. Недостатъчно се използват европейските фондове и други международни донорски програми за реализиране на приоритети, свързани с развитието и маркетинг на различни видове туризъм, стимулиране развитието на екологично стопанство и търсене на пазари.

- Недостатъчна ефикасност на осъществените инициативи, тъй като няма съществен напредък по достигане на приоритетите и стратегическата визия на ОПР. По 27 от общо 56 мерки (около 48%) не са извършвани дейности и реализирани проекти за изпълнение на стратегическите цели.

- Слаба включеност и активност на така наречените заинтересовани страни – частен бизнес, НПО и други в изпълнението на приоритетите за развитие.

- Липса на работеща система от индикатори за отчитане на напредъка по изпълнение на ОПР.

- Липса на работеща система за събиране на информация и наблюдение на напредъка по изпълнение на ОПР.

- Финансовите ограничения пред общинските бюджети свързани с осигуряването на ликвидни средства за покриване на собствения принос и на текущите плащания по проекти.

ПРЕПОРЪКИ

- Общинският план за развитие следва да бъде актуализиран в контекста на новите стратегически насоки на ЕС в областта на регионалната политика за периода след 2007 г., включително като се има предвид новата европейска стратегия „Европа 2020“ и

Национална концепция за програмиране на развитието през следващия програмен период 2014-2020 г.;

- Следва да се създадат необходимите институционални предпоставки - процедури, функции на структурните звена и организация на дейността на общинската администрация, привличане на заинтересованите страни, осигуряване на информация и публичност, за ефективно и ефикасно управление.

Тематични препоръки при актуализиране на стратегическата част:

- Повишаване информираността на младите хора за перспективите в развитието на общината, региона, фирмата, с което да се ограничи неопределеността на техните очаквания за промените в заетостта и безработицата, с цел намаляване на миграцията;

- Активно включване на младежите и гражданите и всички заинтересовани в местните инициативи;

- Подобряване координацията между представителите на различните сектори и общината, както и подкрепата за създаване на различни бизнес сдружения и организации;

- Активизиране дейностите по популяризиране на алтернативните на традиционните селскостопански производства, както и подкрепа за въвеждането на органичното земеделие и отглеждането на нови селскостопански производства;

- Активно сътрудничество между представителите на публичните институции и бизнеса, изграждане на мрежи, местни и регионални обединения, междуобщински, секторни, трансгранични, международни и др.;

- Създаване на условия за подкрепа на МСП и подобряване услугите за предприемачите;

- Привличане вниманието на различни инвеститори за разкриване на нови работни места, както и запазването на съществуващите;

- Създаване на добри условия на живот, чрез благоустрояването на населените места чрез изграждането на зони и бази за отдих, атракции и еко пътеки, реконструкция на спортни комплекси и съоръжения, възстановяване на туристически маршрути;

- Продължаване изграждането, рехабилитацията и реконструкцията на техническата и социалната инфраструктура;

- Подкрепа на селскостопанските производители в усилията им да затворят кръга на производство, като изграждат преработващи за селскостопанската си продукция предприятия;

- Активна маркетингова и рекламна кампания за популяризиране на местните дадености и привличане вниманието на потенциалните посетители на общината;

- Продължаване на активната политика за опазване и съхраняване на природното богатство като се активизират превантивните дейности водещи до съхранение на екологията и биологичното разнообразие;
- Реализиране на различни инициативи опазващи културното наследство, подобряващи информираността и достъпа до културните обекти;
- За оптимизиране на институционалното взаимодействие при създаване на алтернативна заетост може да се препоръча подобряване на информационната осигуреност на всички институции и участници в пазара на труда относно реалното състояние и тенденциите в развитието на местната икономиката и на пазара на труда в частност.
- Укрепването на административния и експертния капацитет за планиране, наблюдение и координиране на ОПР в партньорство с бизнеса и НПО са от съществено значение за реализирането на политиката за регионално развитие на територията на Община Девин и за привличането на безвъзмездни средства от източници, алтернативни на общинския бюджет.

МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА

Настоящата експертна оценка се фокусира върху аналитичния обзор и сравнителния анализ на резултатите и въздействието от прилагането на ОПР при отчитане на настъпилите социално-икономически и политически промени на местно, регионално и национално ниво, в светлината на промените в регионалната политика на ЕС и регистрираните резултати от прилагането на оперативните програми за България.

Избраната методика е в съответствие с изискванията на техническото задание за извършване на междинна оценка на Общински план за развитие на Община Девин 2007-2013 г. и осигурява обективност на оценката относно изпълнението на ОПР, стратегията и на мерките за координация на документа. Междинната оценка преминава през следните основни етапи: проучване, анализ и оценка, съгласуване и приключване.

Методиката за осъществяване на междинната оценка се основава на структуриран и систематичен процес на събиране, анализиране и представяне на информацията и може да бъде обобщена по следния начин:

1. Избор на логика на интервенцията. Избраната методика за оценка на МО насочва вниманието върху изпълнението и подобряването на качеството на планирането. Фокусът върху изпълнението се постига чрез оценка на ефикасността и ефективността, докато фокусът върху подобряването на качеството и съотнесимостта на планирането се постига чрез:

- актуален преглед на изпълнението на ОПР;
- изследване на промените в контекста на плана за развитие;
- извършване на необходимите промени, за да се максимизира въздействието на ОПР.

2. Разработване на оценителна методика. Методическият инструментариум на междинната оценка включва използването на определени критерии за оценка, които характеризират потенциала за реализация и качеството на резултатите при изпълнението на Общинския план за развитие на Община Девин 2007 – 2013 г.:

- Стратегическо съответствие и хармонизация с целите и приоритетите на политиката за регионално и местно развитие за текущия планов и програмен период;
- Нормативно съответствие с принципите, правилата и стандартите за планиране на регионалното развитие, залегнали в националното законодателство за регионалното развитие;
- Отразяване и влияние върху състоянието и промените в социално-икономическия профил на общината за наблюдавания период след 2007 г.;

- Постигнати резултати, въздействие и цялостна ефективност на досегашното изпълнение на ОПР;
- Ефективно и ефикасно използване на ресурсите за развитие на територията на общината;
- Политическа и социална ангажираност, административен и институционален капацитет за прилагане на политиката за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие;
- Устойчивост на постигнатите желани ефекти – ще продължат ли те да съществуват и отвъд времевия хоризонт на ОПР.

Количествените индикатори за наблюдение на ОПР, определени в самия план за развитие, не осигуряват достатъчна база за изготвяне на обективна Междинна оценка. В резултат, екипът предварително разработи критерии за оценка, които да допълват количествените параметри. Основната им цел е да определят качеството и степента на изпълнение на целите и приоритетите, да допринесат за поставянето на обективна оценка на развитието на общината и сравнение на постигнатите резултати и ефективно планиране на следващите действия.

3. Набиране на данни – първични и вторични. Методите за набиране на информация за изпълнение на МО са:

- Работа на терен – срещи и консултации с представители на община Девин;
- Работа с документи и статистическа информация – подбор, съпоставяне, анализ, оценка и екстраполация, синтез.

На този етап бе създадена организацията за събиране на статистическа информация и проучване на основните планови и стратегически документи - Общински план за развитие (ОПР) на община Девин 2007-2013 г., Областната стратегия за развитие на област Смолян 2005-2015 г., Актуализиран документ за изпълнение на Регионален план за развитие на Южен централен район 2009-2013 г. При изготвянето на доклада бе обработена и анализирана актуална статистическа и емпирична информация, публикувана официално от Националния статистически институт, Агенция по заетостта. Проследени са конкретните приноси на отделните оперативни програми за изпълнение на всеки от приоритетите на ОПР, като е направена количествена експертна оценка (в %) и са използвани данни от Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на Европейския съюз - ИСУН. Анализиран е напредъкът по всички приоритети на ОПР, като избраният подход на качествено оценяване позволява да бъдат направени изводи и заключения в сравнителен план за степента на изпълнение на приоритетите на ОПР. Събрана бе базова информация и

статистически данни за нуждите на анализа и оценката от Общинска администрация - Девин, Териториално статистическо бюро – Смолян, Дирекция «Социално подпомагане» – Девин, Дирекция «Бюро по труда» - Девин, ВиК – Смолян. За целите на проучването бяха използвани справки, въпросници и събирана информация в Интернет. Проведени бяха срещи и консултации с Община Девин.

4. Обработка и анализ на събраната информация. Използваните методи за анализ на събраната информация са: сравнителен анализ; причинно-следствен анализ; аналогия; екстраполация; критериална оценка; експертна оценка; синтез; индукция; дедукция; селекция.

5. Приложение на оценителната методика – Този етап включва обобщаване, анализ и оценка на събраните данни, факти и информация. Междинната оценка обхваща времеви период 2007 - 2010 г., съотнесен към 2005 г., като анализите, констатациите и експертните преценки ще се отнасят до тенденции или ключови и характерни за периода факти и данни, без да се достига до детайли по години или по отделни компоненти на икономическите, социалните и екологичните сектори. Подробен анализ на промените в социално-икономическия профил ще бъде приложен и може да бъде разгледан в *Приложение 4*. Междинната оценка включва анализ и оценка и на изпълнението на целите и приоритетите, релевантността на ОПР и капацитета за координация на отговорните за неговото прилагане органи. Направени са съответните изводи, обобщения и препоръки за подобряване на работата по изпълнение на ОПР и актуализиране на документа за периода, оставащ до края на неговото действие (2013 г.).

6. Формулиране на изводи и препоръки. Изводите и препоръките по отношение на актуализацията на общинския план за развитие за настоящия програмен период и насоките за следващия ще са базирани на:

- Експертност при разработването на МО;
- Актуална, достоверна и пълна количествена и качествена информация;
- Адекватни методи и за анализ;
- Обективна система от критерии за оценка;
- Ясно очертани и описани тенденции за развитие на общината;
- Обективни критерии за оценка на изпълнението, на стратегията и на координацията.
- Фактологически и методически обосновани оценки и препоръки за актуализация на ОПР и за разработване на плановия документ на общината за следващия планов период.

Прилагането на описаната методология за оценка дава основание да бъдат посочени няколко съществени извода:

- ОПР на община Девин следва да бъде актуализиран в контекста на новите стратегически насоки на ЕС в областта на регионалната политика за периода след 2007 г.;
- Новата европейска стратегия на ЕС „Европа– 2020” трябва да бъде отчетена при актуализирането на ОПР с оглед осигуряване на по-висока степен на кохезия на плановия документ с перспективната европейска политика.
- Необходимо е структурата и съдържанието на плана да бъдат оптимизирани и актуализирани в съответствие с конкретните операции и схеми по оперативните програми за България, съфинансирани от фондовете на ЕС през периода 2011-2013 г и разработваната национална концепция за програмиране на развитието през следващия програмен период 2014-2020 г.
- Преглед на индикаторите за мониторинг и оценка на изпълнението на ОПР и тяхното допълване и прецизиране. Препоръчително е индикаторите за оценка да имат количествена характеристика и да се определят формите за тяхното предварително събиране, с цел тяхното обезпечаване в етап на оценка и планиране на последващи действия.
- Усъвършенстване на организацията и подобряване на комуникацията както между ангажираните с изпълнението и наблюдението на ОПР длъжностни лица, така и повишаване на прозрачността и информираността на обществеността за изпълнението на ОПР. Възможните решения тук са създаване на предпоставки за ранна диагностика на несъответствия и съществени пропуски в процеса по изпълнение на планираното планово развитие.
- Повишаване на съществуващия административен капацитет в областта на изготвянето, изпълнението, отчитането, наблюдението и вътрешната оценка на стратегически планови документи, както и тяхното актуализиране в съответствие с динамично променящата се околна среда.

Източници на информация

ОПР се реализира главно чрез ефективната реализация на проекти и програми за местно развитие в рамките на общината, изпълнявани от публични и частни организации на територията на общината. Важно е да бъдат отчитани постигнатите резултати по проекти,

получили безвъзмездно финансиране по ОП, както и такива с трансграничен и междурегионален характер.

Информационното осигуряване на междинната оценка се базира на следните по-важни източници:

- Официални страници на УО на оперативните програми;
- Регионална статистика на Евростат;
- Данни, анализи и публикации на Национален статистически институт и Агенция по заетостта;
- Официални статистически данни от Териториално статистическо бюро – Смолян и Дирекция “Бюрото по труда” - Девин;
- ИСУН - Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;
- Официалната страница на Европейския съюз;
- Официални справки от община Девин и Областна администрация – Смолян.

За събиране на информация бяха разработени и представени за попълване въпросници към община Девин, Териториално статистическо бюро - Смолян, Дирекция “Бюро по труда” – Девин, ВиК ЕООД – Смолян, Общинска служба “Земеделие” - Девин, Дирекция “Социално подпомагане” – Девин; и бяха проведени консултации с представители на администрацията на община Девин.

Обследваните и анализирани **документи** в процеса на изготвяне на МО са:

- ОПР на община Девин за периода 2007 – 2013 г.;
- ОСР на област Смолян за периода 2005 – 2015 г.;
- МО на ОСР Смолян;
- Регионален план за развитие на ЮЦР за периода 2007 - 2013;
- Актуализиран документ за изпълнение на РПРЮЦРП за периода 2009 - 2013;
- Междинна оценка на Регионален план за развитие на ЮЦР от ниво 2, 2007 - 2009;
- Официални справки и доклади за изпълнение на проекти, програми и политики на територията на община Девин;
- Бюджети на община Девин;
- Секторни стратегии и програми на общината;
- Годишни справки и доклади за изпълнението на ОПР;
- Актуални стратегически документи от по-високи нива;
- Стратегия „Европа 2020“;
- Методически указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие - 2009 година;
- Концепция за програмиране на развитието на Р България, приета от Съвета за развитие към МС, 8 юли 2010 г.

РЕЗУЛТАТИ ОТ МЕЖДИННАТА ОЦЕНКА

I. ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР

Общинският план за развитие на Община Девин е приет от Общински съвет през 2005 г., впоследствие е актуализиран с решение на ОбС през 2006 г. и 2010 г. Визията за развитие на общината за този период е:

„Община Девин – привлекателна за туризъм, балнеолечение и отдих”.

Общинският план не определя основна стратегическа цел за развитие, тя е обвързана с конкретно поставената стратегическа визия за икономическо и социално развитие.

ОПР съдържа 4 приоритета:

Приоритет 1 – *Икономическо съживяване на района, създаване на заетост, повишаване на доходите и борба с бедността.*

Приоритет 2 – *Развитие и модернизация на инфраструктурата, създаваща условия за растеж и заетост.*

Приоритет 3 - *Повишаване качеството на живот на местното население.*

Приоритет 4 – *Развитие на Общината чрез трансгранично, транснационално и европейско сътрудничество*

Всеки приоритет съдържа стратегически цели, мерки, ползи, инструменти за реализация, източници на финансиране, показатели за наблюдение и контрол. Те се характеризират с различен брой и обхват. За постигането на *приоритет 1* са набелязани четири стратегически цели и 10 мерки, които в своята съвкупност ще допринесат за реализацията на приоритета. За постигане на *приоритет 2* са набелязани седем стратегически цели и 23 мерки, които са непротиворечиви и тяхното осъществяване е с ясен мултиплициращ ефект. За постигането на *приоритет 3* са поставени 3 стратегически цели и 21 мерки. Всички мерки са декомпозирани в конкретни задачи и инициативи. За постигане на *приоритет 4* са заложили 1 стратегическа цел с 2 мерки за действие, които имат широкообхватен характер.

Слабост са определените индикатори за наблюдение и контрол, които в голямата си част звучат като пожелания и цели, отколкото да имат ясен количествен и качествен измерител за оценка напредъка на изпълнението на съответната цел.

Обща слабост на изпълнението на ОПР е липсата на надеждна система за отчитане на дейностите, извършени на територията на общината от партньорите в лицето на общината, бизнеса и структурите на гражданското общество. В ОПР – Девин е предвидено годишно наблюдение, отчитане и актуализиране на плана за развитие. Резултатите показват, че до момента на междинната оценка е извършена само една годишна оценка за изпълнение на ОПР, който обхваща периода 2007 – 2009 г.

За отчитане напредъка в изпълнението на ОПР се препоръчват годишни прегледи, при които да се отразяват резултатите чрез количествени и качествени индикатори, посочени в ОПР и допълнително разработени за целите на мониторинга. Нужно е да бъдат разписани ясно механизмите за събиране на информация по определените индикатори, с цел обезпечаване в етап на оценка и планиране на последващи действия. Ежегодното наблюдение на изпълнението на ОПР ще позволи обективна оценка на това изпълнение, на ефективността на интервенциите и на ефикасността на вложените средства.

Важно е да се спомене, че липсата на информационна осигуреност за това какво се случва в общината по отношение на проектното управление е съществен пропуск в изпълнението и отчитането напредъка на ОПР. Извън обсега остават и проектите на останалите заинтересовани лица. Общинското развитие е многообхватен процес с много на брой участници, препоръчително е в годишните доклади да присъстват отчетност както на проектите на общината, така и на реализираните от другите заинтересовани субекти - училища, НПО, фирми и т.н.

ОПР – Девин съдържа Индикативна финансова таблица за неговото изпълнение, но анализът показва, че за 27 от мерките няма планирано финансово обезпечение за изпълнение. Основно средствата са насочени към инфраструктура с цел подобряване условията за растеж, заетост, околна среда и туризъм.

Анализът на изпълнението на ОПР е направен на база изпратените от община Девин документи, въпросници и справки:

- Справка от община Девин за изпълнените през периода 2005 - 2010 г. проекти;
- Справка от община Девин за изпълнените през периода 2007 – 2011 г. проекти;
- Годишен доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие на община Девин за периода 2007 – 2009 г.;
- Справка за действително разходваните средства по индикативната финансова таблица на ОПР за периода 2007-2010 година;
- Въпросник, попълнен от общинската администрация, Териториално статистическо бюро - Смолян, Дирекция “Бюро по труда” – Девин, ВиК ЕООД – Смолян, Общинска служба “Земеделие” - Девин, Дирекция “Социално подпомагане” – Девин;
- Електронна справка с ИСУН.

Община Девин има успешно реализирано публично-частно партньорство в изпълнението на проект: № 431-2-03-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност за потенциална местна инициативна група на територията на община Девин”, чиито основни цели са свързани с:

- Подпомагане възникването на Местна инициативна група в Община Девин за създаване на възможности за устойчиво местно развитие;
- Подкрепа за придобиването на умения за създаването и функционирането на Местна инициативна група и за укрепване капацитета на местната общност;
- Подпомагане на процеса за подготовка на Стратегия за местно развитие, за да бъде включена местната общност при планирането и разписването на адекватни и реалистични цели, мерки и проекти;
- Насърчаване включването на местното население в разработването и бъдещото прилагане на Стратегията за местно развитие.

В резултат са проведени 17 обучения, в които са обучени 30 местни лидери и експерти; проведени са 25 информационни събития, които са обхванали 7 500 души от 16 населени места; изготвена е местна стратегия за развитие и са създадени 2 работни места.

Обобщена справка на Община Девин за изпълнението на общински проекти показва, че за периода 2005-2011 г. са изпълнени успешно и приключени **51 проекта** на обща стойност **32 500 989 лв.**, **8 проекта** са в процес на изпълнение на обща стойност **1 732 331 лв.** и **8 проекта** са преходни на стойност **5 128 410 лв.** **Шест проекта** на обща стойност **19 404 616 лв.** все още не са стартирали, но е подписан договор с Програма за развитие на селските райони.

В информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България са публикувани 5 проекта на фирми, от които 3 са насочени към повишаване квалификацията на заети на стойност **186 968 лв.**, 1 проект за технологична модернизация на стойност **235 296 лв.** и 1 проект за внедряване и покриване на международни стандарти на стойност **50 078 лв.** Като цяло бизнес организациите не участват активно в усвояването на европейски средства и по този начин не осигуряват възможност за генериране на конкурентни предимства в условията на криза, както за себе си като стопански организации, така и за местната икономика.

Изпълнение на Приоритет 1: Икономическо съживяване на района, създаване на заетост, повишаване на доходите и борба с бедността – По този приоритет през 2011 г. Община Девин е изпълнила със собствени средства един проект на стойност **10 240 лв.**, при който е ремонтиран междублоков път с дължина **1 200 м в м. Орешково**. Местният бизнес в

Девин не е особено активен при усвояването на средства от европейските фондове, но все пак допринася с частни инвестиции в изпълнението на този приоритет. В резултат на частни инвестиции са изградени 3 модернизиращи СПА центъра: хотел “Персенк”, хотел “Девин”, хотел “Орфей”. В електронната база данни на ИСУН са посочени само 5 проекта, реализирани от местния бизнес: три - за повишаване квалификацията на работната сила на стойност **186 968 лв.** и два - за технологична модернизация на стойност **285 374 лв.** Пещерен клуб «Силивряк» разработва и изпълнява 3 проекта на обща стойност **468 889,66 лв.**, по които е изграден железен път в Триградско ждрело и площадка за наблюдение на редки видове птици и растения, създадена е музейна експозиция в Харамийската пещера, построен е “Музей на мечките”, създаден е сайт и заснет филм за кафявата мечка.

ИЗВОД: В изпълнение на Приоритет 1 в индикативната финансова таблица са планирани средства в размер на **25 620 875 лв.**, като по 5 от мерките не е планирано финансово обезпечаване за изпълнение на целта. Община Девин има изпълнен един проект за ремонтване на междублокови пътища на стойност **10 240 лв.** и в процес на изпълнение на съвместен проект с Асоциация на лечебните извори /Гърция/, Община Сандански и община Минерални бани за развитие и рекламиране на СПА туризма в трансграничния района, на стойност **391 148,80 лв. (200 000 евро)**. Частни инвеститори са изградили 3 СПА центъра с леглова база **557 легла**, които за **2011 година** са обслужили общо **15 552 туристи**, от които **1 900 чужденци**. За изпълнението на приоритет 1 са заложили **4 стратегически цели и 10 мерки**. Процентно изражение на финансовото изпълнение на приоритета на етапа на МО на ОПР е едва **0,04 %**.

Община Девин активно работи за реализация на **Приоритет 2 Развитие и модернизация на инфраструктурата, създаваща условия за растеж и заетост**. Планираните финансови средства в индикативната финансова таблица за приоритета са в размер на **98 651 814 лв.** Реализираните са **54 проекта** по различни програми и фондове на стойност **37 254 960 лв.** Изпълнени са и дейности, финансирани от общински бюджет или кредити на стойност **7 115 218 лв.** Община Девин има подписани договори за изпълнение на 6 проекта по Програма за развитие на селските райони на стойност **19 404 616 лв.**, които все още не са стартирали. Това е приоритетът, по който е постигнат най-голям напредък в изпълнението – **45%**. Рехабилитирани са общо **28,288 км** пътища от общинската мрежа и реконструирани **17 520 м** от уличната мрежа. Рехабилитирани са **5 303 м** водопроводи, **5 988,20 м** канализация, **874 м** главен колектор и са подменени **193 м** канализационни колектори, водоскок **238 м**. Почистено е речно корито - **4 100 м**. Ремонтирани и обновени са МБАЛ – гр. Девин, **3 училища** и **7 детски градини** (**3 бр.** в гр. Девин и **4 бр.** в малките

населени места). Местният бизнес също допринася за изпълнението на този приоритет чрез инвестиции в изграждане на МВЕЦ. Освен това бюджетни средства са изразходвани за ново планиране – 75 567 лв. и поддръжка на депо за строителни отпадъци – 30 000 лв..

Липсата на конкретни количествено измерими индикатори по всяка мярка не дават яснота до каква степен има напредък по изпълнението на целите, като единственият ориентир на този етап се явява съпоставката на усвояемостта на средства по проекти спрямо заложените в индикативната финансова таблица на ОПР.

ИЗВОД: В изпълнение на Приоритет 2 са реализирани 54 общински проекта на обща стойност 37 254 960 лв. и общински средства в размер на 7 115 218 лв. В индикативната финансова таблица към плана за развитие на община Девин (2007-2013 г.) за изпълнението на този приоритет са заложените 98 651 814 лв., следователно в процентно изражение финансовото изпълнение на приоритета на етапа на МО на ОПР е 45%. Това е най-успешно изпълненият приоритет на ОПР - Девин на етапа на междинната оценка. За реализацията му са заложените 7 стратегически цели и 23 мерки. Анализът показва, че по 40% от заложените мерки не са извършени дейности.

По приоритет 3: Повишаване качеството на живот на местното население са реализирани 1 проект на стойност 197 412 лв. и в момента се изпълняват 5 проекта на стойност 950 620,03 лева, финансирани по програма “Развитие на човешките ресурси”, които са предимно със социална насоченост за предоставяне на услуги, социално включване и интеграция на хора в неравностойно положение. В резултат възобновена е дейността на обществена трапезария, която от 2009 до 2011 г. е обслужила 282 души. За периода 2008 – 2011 г. са обучени са 86 души за подпомагане на хора с увреждания и зависими от грижа, а 69 души са използвали услугите “личен асистент”, “социален асистент” и “домашен помощник”. През 2011 г. 174 деца са използвали услугите на Центъра за обществена подкрепа. С бюджетни средства е закупено медицинско оборудване на стойност 50 000 лв. и е извършен ремонт на стойност 6 955 лв. в СОУ "Христо Ботев", бивш Военен щаб и Общинска администрация за осигуряване на достъпна архитектурна среда за хора с увреждания в местата за обществено ползване.

ИЗВОД: В изпълнение на Приоритет 3 за периода 2005-2011 г. е реализиран 1 проект на обща стойност 197 412 лв. В индикативната финансова таблица към плана за развитие на община Девин (2007-2013 г.) за изпълнението на този приоритет са заложените 287 250 лева, следователно формалното финансово изпълнение на приоритета е 68,7%. За изпълнението на приоритета са заложените 2 стратегически цели и 21 мерки. Голяма част от тях се изпълняват текущо от общината и не се финансират под формата на проекти.

Това прави невъзможно процентното измерване на техническото изпълнение на приоритета на етапа на МО на ОПР. Важно е да се отбележи, че по 15 от мерките в този приоритет липсва планирано финансово обезпечение за изпълнение на целите.

Изпълнение на Приоритет 4: Развитие на общината чрез трансгранично, транснационално и европейско сътрудничество. За изпълнението на този приоритет е реализиран 1 проект за придобиване на умения и постигане на обществена активност на потенциала на местна инициативна група на територията на Община Девин на стойност **177 026 лв.** и в процес на реализация са 3 трансгранични проекта на обща стойност **781 710, 87 лв.** (399 700 евро).

ИЗВОД: За изпълнението на Приоритет 4 на ОПР - Девин са заложили 1 стратегическа цел и 2 мерки. В индикативната финансова таблица за изпълнение на Плана за развитие на община Девин 2007 – 2013 г. няма заложили средства за изпълнение на този приоритет, ето защо няма как да се измери процентното техническо изпълнение на приоритета.

II. ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО НА ОПР С НОРМАТИВНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА ЗА РЕГИОНАЛНО И МЕСТНО РАЗВИТИЕ

1. Съответствие с националното законодателство и подзаконовата нормативна уредба в областта на регионалното развитие

В действащия през 2004 година Закон за регионалното развитие (обн. ДВ, бр. 14 от 20 февруари 2004 г. и последващите изменения и допълнения) се предвижда общинския план за развитие да определя целите и приоритетите за развитието на общината, както и финансовите ресурси за неговата реализация. При разработването на ОПР са спазени указанията на МРРБ и той се разработва в съответствие с насоките на Регионалния план и Областната стратегия за развитие. В съдържанието на плана се включват като основни компоненти:

- анализ на тенденциите в икономическото и социалното развитие на общината;
- целите, приоритетите и мерките за развитие на общината;
- индикативна финансова таблица, обобщаваща възможните ресурси за реализация на дейностите и проектите;
- програма за реализация на общинския план за развитие, с която се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и звената за изпълнение на проектите.

В структурно и съдържателно отношение Общинския план за развитие на Община Девин покрива значителна част от изискванията, определени със Закона за регионалното

развитие. Направено е ясно разграничение между трите части на плана – Социално-икономически анализ на ситуацията, SWOT анализ и Стратегия за развитие. Посочени са ясно ползите, мерките за изпълнение, индикаторите за наблюдение и контрол, финансов план за изпълнение. Но могат да бъдат отбелязани също така и някои несъвършенства.

СТРУКТУРНО - СЪДЪРЖАТЕЛЕН ПЛАН

Като цяло в плана липсват важни аспекти, които биха повишили ефективността и ефикасността от неговото наблюдение и отчетност:

- реда и начина за осигуряване на информация и публичност на плана;
- необходимите действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана;
- разработването на годишни програми за реализация на плана;
- описание на проекти и съвместни дейности с други общини, особено в трансграничен аспект.

В годишния доклад, изработен в изпълнение на Решение № 90/20.08.2010 г. на Общински съвет – Девин за целия период 2007 – 2009 година са отразени ясно както проблемите, възникнали в процеса на прилагане на общинския план за развитие през периода, така и мерките за преодоляване на тези проблеми. Освен това са посочени и мерки за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на общинския план за развитие; за постигане на необходимото съответствие на общинския план за развитие със секторните политики, планове и програми на територията на общината и за прилагане на принципа на партньорство. Това предполага повишаване на административния капацитет както по отношение на планирането, наблюдението и отчетането, така и за повишаване на информираността и включването на всички заинтересовани лица в реализацията на плановия документ.

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА

- Част от данните, посочени в тази част, се нуждаят от актуализация поради настъпилите промени в последните години – брой и структура на населението по различен показател, заетост и безработица, състояние на дейностите по управление на отпадъците, структура на местната икономика, промени в структурата на земеделските култури, настъпили промени в техническата инфраструктура, промени в материално-техническата база на учебните заведения, културните институти, лечебните и социалните заведения, промени в кадастралната и плановата обезпеченост, промени в туристическия поток и брой реализирани нощувки, промени в приходите в туристическия сектор.

- Отделни елементи в аналитичната част са с много детайлна и ненужна информация. Списъкът с работещите в общината предприятия, може да бъде добавен като допълнително приложение.
- Липсва обособена информация за реализирани от общината проекти и участието ѝ в различни програми.
- Липсва информация за състоянието на общинската собственост, както и за възможностите за приходи в общинския бюджет от нейното управление.

SWOT АНАЛИЗ

Необходимо е да се прецизират и допълнят силните и слабите страни, възможностите и заплахите, съобразно настъпилите промени във външната и вътрешната среда.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

Визията в общия си вид звучи актуално и отговаря на приоритетите на НСРР, Плана за развитие на ЮЦР и визията на ОСР, така че предлагаме да не се редактира и променя. Заложените приоритети, стратегически цели и мерки в ОПР също са актуални и съгласувани с регионалните, национални и европейски стратегии. Те продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевия район, но някои от тях е необходимо да бъде преразгледани, преформулирани и предефинирани с цел прецизиране на финансовите възможности на общината и постигане на основната цел: **Община Девин – привлекателна за туризъм, балнеолечение и отдих**. Необходимо е по-голяма реалистичност при дефиниране на цели, мерки и проекти, което да позволи адекватно и балансирано финансово планиране, административно осигуряване, качествено наблюдение и ефективно реализиране.

Като отделни приложения са обособени Мерките за постигане на стратегическите цели и Индикативни финансови таблици, но липсва Годишна програма за действие. Годишната програма трябва да конкретизира проектите за изпълнението на мерките и съответните финансови ресурси, звената за изпълнение на проектите и дейностите за информация и публичност, контрола и оценката на изпълнението на програмата. Тя трябва да бъде тясно обвързана с общинския бюджет за съответната година.

При актуализацията на приоритетите е необходимо да бъдат взети под внимание възможностите, които предоставят освен оперативните програми и **други донорски програми**, които биха подкрепили общината в развитие на туризма и опазване на културната идентичност на района, повишаване конкурентоспособността на малкия и среден бизнес в района, подкрепа за развитието на селското стопанство. Необходимо е да се предприемат действия за мотивиране и включване на всички заинтересовани лица в реализирането на целите на ОПР и повишаване на икономическия просперитет в района.

Част от индикаторите за оценка на реализацията на ОПР не са конкретни и измерими. Те звучат като пожелания и цели, затова препоръчваме тяхното преформулиране и прецизиране. Индикаторите трябва да имат количествен характер, за да могат да бъдат наблюдавани и за да предоставят обективна оценка за напредъка на развитие на целите и приоритетите, заложи в ОПР.

Общинският план за развитие трябва да бъде разработван и прилаган като част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, установена по силата на законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие, която от своя страна е хармонизирана с регионалната и кохезионната политика в ЕС. Чрез прилагането на единен подход и стандарти на планиране и програмиране на развитието, взаимната обвързаност на стратегиите и плановете на различните териториални нива и използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на инструменти за финансово подпомагане се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие. От тази гледна точка, ОПР на Община Девин може да се разглежда като интегрален елемент от националната система за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие в България, като адекватността му по отношение на цялата система се оценява в следните направления:

2.1. Отразяване на стратегическите цели и приоритети на Националната стратегия за регионално развитие 2005-2015 г./НСРР/ (РМС № 294/21.04.2005 г.)

• **НСРР, Приоритет 1** „Повишаване на регионалната конкурентоспособност на основата на икономика на знанието”. Общинският план за развитие отразява в известна степен приоритета като предвижда мерки за:

- Развитие на алтернативни форми на туризъм и утвърждаване на община Девин като национален и международен балнео– и туристически център
- Развитие на екологосъобразно селското стопанство;
- Развитие на МСП чрез внедряване на съвременни технологии за производство и утвърждаване на екологично чисти производства.

На заден план и не са предвидени мерки за:

- Маркетинг и реклама на местната икономика;
- Стимулиране на МСП извън преработвателната, леката и хранителната промишленост;
- Насърчаване на публично-частните партньорства в стопанския сектор;

- Развитие на бизнес мрежите и клъстерите, особено чрез трансгранично и транснационално сътрудничество;
- Привличане на инвестиции за развитие на информационни технологии. Удачно би било да се предвидят мерки за подобряване на достъпа до он-лайн услуги, предоставяни от общината, както и за развиване на умения от местното население, свързани с информационните и комуникационните технологии.

• **НСРР, Приоритет 2:** „Развитие и модернизация на инфраструктурата, създаваща условия за растеж и заетост”. Планът на общината предвижда мерки за:

- изграждане на нови, реконструкция и рехабилитация на пътища, водопроводни и канализационни мрежи;
- развитие на електроенергийната и телекомуникационната система;
- благоустройство на населените места;
- ефективно управление на отпадъците;
- подобряване на социалната инфраструктура.

Необходимо да бъдат допълнени мерките за предоставянето на регионални и местни бизнес услуги, допринасящи за развитието на предприемачеството и местния бизнес в региона.

• **НСРР, Приоритет 3:** „Подобряване на привлекателността и качеството на живот в районите за планиране” В ОПР са предвидени мерки, водещи до:

- повишаване на атрактивността на общината чрез инвестиции в образованието и подобряване на здравните услуги;
- интегриране на цялата териториална общност към пазара на труда.
- опазване на природното и културното наследство.

За постигане на по-пълно съответствие с този приоритет на НСРР удачно е да се допълнят с още дейности мерките, свързани с:

- разработване на отворени системи за обучение, регулиращи професионалната подготовка според нуждите на регионалния пазар на труда, съвместно със социално-икономическите партньори.
- създаване на програми по предприемачество и маркетинг, различна степен на грамотност на човешките ресурси по отношение на информационните и комуникационните технологии, развитие на туризма и реклама на природно - културното наследство в района.

- разширяване на дейностите свързани с опазване и разпространение на природното и културното наследство чрез насърчаване на природни и културни модели за развитие на устойчив туризъм, в т.ч. здравен туризъм.

• **НСРР, Приоритет 4:** „Интегрирано градско развитие и подобряване на градската среда” В ОПР са предвидени:

- инфраструктурни проекти за физическо обновление и благоустройство за изграждане на привлекателна градска среда, което от своя страна ще доведе до бъдещи инвестиции и ново развитие;
- разкриването на МСП, свързани със селскостопанското производство и туризма.

В актуализирания ОПР да се разширят мерките за:

- разширяване на дейностите свързани с благоустройване на градската среда;
- интервенции, подкрепящи укрепването на връзките „град - заобикалящи го селски територии”;
- разнообразяване на структурата на предимно досега селскостопанската заетост и развитието на алтернативни форми на туризъм.

• **НСРР, Приоритет 5:** „Развитие на сътрудничеството за европейско териториално сближаване, задълбочаване на партньорството и добросъседството за постигане на развитие”.

Този приоритет включва следните мерки за:

- Подобряване на работата на общинската администрация;
- Реализация на проекти за трансгранично, транснационално и европейско сътрудничество.

Нужно е да се включат мерки свързани с:

- работа в мрежа, което би имало значителен реален принос за популяризиране на общинската икономика и природно - културното наследство.
- разширяване на практическия опит и знанията в прилагането на успешни стратегии и проекти за местно и регионално развитие.
- използване на различни донорски програми, извън оперативните програми, за популяризиране на природно - културното наследство;
- разширяване на сътрудничеството по работа по проекти за развитието на алтернативни форми на туризъм и изграждането на цялостен туристически продукт.

• **НСРР, Приоритет 6:** „Укрепване на институционалния капацитет на регионално и местно ниво за подобряване процеса на управление” е намерил отражение към Приоритет 4, Стратегическа цел 1, Мярка 1.

Необходимо е да бъде допълнен с мерки за:

- укрепване капацитета на местно ниво за програмиране, разработване и управление на проекти, контрол, наблюдение и оценка, за ефективно усвояване на средствата от структурните инструменти на ЕС;
- подпомагане изграждането на регионални и местни партньорства за развитие;
- подкрепа за развитието на публично-частните партньорства;
- подобряване на предоставяните услуги от местната администрация.

Съответствие със стратегическата рамка на Регионалния план за развитие.

Заложените в ОПР – Девин приоритети, стратегически цели и мерки в общия си вид съответстват на Регионален план за развитие на ЮЦР и продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевата територия. Въпреки това, промяната в икономическите и социални условия на макро ниво, актуализацията на документи на по-високо ниво и някои слабости от гледна точка на съдържанието на стратегическата част предполагат неговата актуализация.

Съответствие с ОСР на Смолянска област за периода 2005-2015 г.

При разработването на ОПР на Община Девин в голяма степен е постигнато съответствие с приоритетите на областно ниво в следните направления:

• **ОСР, Стратегическа цел 1 Инфраструктура за развитие на комуникации** – в ОПР намира отражение в Приоритет 2 и Приоритет 4 чрез изграждане и рехабилитация на техническата инфраструктура – пътища, улична мрежа, водопроводна и канализационна мрежа, електропреносна система и телекомуникациите; подобряване на социалната инфраструктура; ефективно управление на отпадъците и повишаване на екологичното съзнание на населението.

Необходимо е за оставащия период за изпълнението на плана да се акцентира повече върху:

- подобряване на достъпа и развитие на информационните и комуникационни технологии;
- разширяване на дейностите за трансгранично и международно сътрудничество.

• **ОСР, Стратегическа цел 2 Икономика за хората и бизнеса** - намира отражение в Приоритет 1 чрез развитието на алтернативни форми туризъм и екологосъобразно стопанство.

Недостатъчно внимание е обърнато на дейности, свързани с подобряване на условията за развитие на бизнес средата, стимулиране на предприемачеството, привличане на инвестиции и внедряване на ефективни технологии.

Необходимо е ОПР да бъде допълнен с още мерки за:

- осигуряване на масов достъп до актуална информация и внедряване на високи технологии както в бизнеса, така и в аграрния сектор;
- стимулиране на предприемачеството чрез подкрепа на млади фермери, развитие на алтернативни форми на туризъм, разнообразяване на фирмения асортимент и вида производство;
- дейности за разработване на пакет от инструменти за стимулиране на бизнеса на местно ниво;
- изграждане на местна бизнес инфраструктура и подобряване на административното обслужване на бизнеса;
- подпомагане на частни инициативи в създаване на микропредприятия (сувенири, екобрикети, пакетирани храни, биопродукти).

• **ОСР, Стратегическа цел 3 Природните ресурси - в полза на хората.**

Съответствието с този приоритет намира отражение в Приоритет 1, Стратегическа цел 2 и 4 чрез развитие на алтернативни форми туризъм, вкл. лечебен; изграждане на зони за отдих и атракции, ловен и риболовен туризъм, конни бази и спортни комплекси; внедряване на туристически продукти; изграждане на туристически маршрути и екопътеки; развитие на екологосъобразно селско стопанство. В приоритет 2 е отделено внимание за изграждане на МВЕЦ и развитие на водостопанската система.

• **ОСР, Стратегическа цел 4 Общество, институции, партньорство** - намира отражение в Приоритет 3 и Приоритет 4.

Необходимо е да се предвидят мерки за:

- разработване на системи за обучение, регулиращи професионалната подготовка според нуждите на пазара на труда;
- повишаване квалификацията на наетите в сферата на туризма чрез включване на обучения по предприемачество и управление на малък бизнес, маркетинг и реклама;
- разширяване и разнообразяване на културните инициативи;

- подпомагане изграждането на транснационални, регионални и местни партньорства за развитие.

Съответствие с изискванията, залегнали в законодателството на ЕС в областта на регионалната политика .

Съответствието на общинския план за развитие на Община Девин с изискванията, залегнали в законодателството на ЕС в областта на регионалната политика, се отнася до това, в каква степен плановият документ, разработен и прилаган на местно ниво, отразява общия европейски контекст на политиката за балансирано и устойчиво развитие на регионите и местните общности в ЕС чрез намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт. Освен хармонизиране на целепологането и приоритизирането в контекста на регионалната политика на ЕС, съответствие е необходимо да се търси и по отношение на методите за управление, наблюдение и оценка в процеса на планиране на развитието и изпълнение на ОПР като стратегически документ. Технически би следвало да се използват и утвърдените в европейската практика инструменти за определяне на количествено измерими и обективни индикатори за отчитане на постигнатите резултати и въздействие от прилагането на мерките и проектите в рамките на общинския план. Формите за предоставяне на информация и публичност относно приемането и изпълнението на плана, както и за работа с партньорите в областта на интегрираното устойчиво местно развитие също така биха могли да се използват ефективно.

Общинският план за развитие в значителна степен отразява и съответства на целите и приоритетите, както и на механизма за прилагане на стратегически планови и програмни документи, залегнали в Регламентите на ЕС. Необходимо е постигне на още по-ясна последователност и логика при определяне на целите и приоритети за развитие на общината в европейския контекст, съчетано с оценка на местните проблеми, нужди и потенциал за развитие. Необходимо е да се постигне по-добро и реалистично отразяване на общите цели на регионалната политика през призмата на специфичните условия, потребности и цели на местното развитие в Община Девин.

ИЗВОДИ:

- Планът в значителна степен е съобразен с изискванията на националното и европейското законодателство в областта на регионалното развитие, както и с целите и приоритетите за развитие, дефинирани в стратегическите планови документи на регионално, национално и европейско ниво.
- Заложените приоритети, стратегически цели и мерки в ОПР също са актуални и продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевия

район, но някои от тях е необходимо да бъде преразгледани, преформулирани и предефинирани с цел прецизиране на финансовите възможности на общината и постигане на основната цел.

- Недостатъчно застъпено е междуобщинското и публично-частното сътрудничество, като предпоставка за устойчиво икономическо и интегрирано развитие в района. Възможните направления за реализиране на междуобщински, публично-частни, транснационални и трансгранични проекти могат да бъдат в сферата на: опазване на околната среда; развитие на икономиката, включително и туризма; подобряване на жизнената среда и жизнения стандарт; административен капацитет.

- Индикативната финансова таблица съдържа финансови средства по източници на финансиране, приоритети и мерки. Тук, обаче също липсват индикатори, и не става ясно за какви резултати са планирани заложените финанси. Не за всички мерки с поставените задачи и планирани действия са заложили финансови средства в индикативната финансова таблица. Нужно е към него да бъдат разработени годишни програми за изпълнение му, с конкретни проекти и конкретни източници за финансиране и срокове, които да са обвързани с бюджета на общината за съответната година.

- Индикаторите, измерващи достижимостта на целите на ОПР имат съществени слабости. Дори и количествени при тях няма конкретни стойности, които да индикират желаният резултат и да показват напредъка. С оглед осигуряване на пълна прозрачност и възможност за проследяване на напредъка, мониторинг, контрол и измерване на изпълнението на целите и мерките е необходимо залагането на количествени индикатори с конкретни стойности. Качествените индикатори също трябва да бъдат индикирани и конкретизирани в конкретни ясно видими ефекти.

- Въпреки че в ОПР се предвижда извършаване на текущо наблюдение и контрол на изпълнението на плана чрез ежегодно отчитане на съответствието между планирано развитие и постигнати резултати, до момента на МО е извършена една оценка за периода 2007 – 2009 година. Създадена е специализирана комисия за наблюдение на изпълнението на ОПР, чиито експерти преминават обучение за придобиването на умения за подготовка на стратегия за развитие, планирането и разписването на адекватни и реалистични цели, мерки и проекти. Но част от утвърдените и доказали своята практическа ефективност инструменти за управление, бюджетиране, информационно осигуряване, наблюдение и оценка на стратегически планови документи не са използвани пълноценно при разработването, а оттам и при изпълнението на общинския план за развитие.

- Нужно е разработване на ефективна и работеща система за наблюдение, отчитане и контрол, която да включва и система за събиране на информация по индикатори, с цел нейното навременно и адекватно осигуряване по време на оценка изпълнението на плана за развитие.
- В ОПР липсват разписани мерките за осигуряване на публичност и прозрачност на изпълнението на плана. В Годишния доклад за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие на община Девин за периода 2007 – 2009 г. се отчита това като слабост и са поставени мерки за повишаване информираността и включването на останалите заинтересовани в изпълнението на Плана за развитие на община Девин, които обаче имат твърде индиректен характер.
- По отношение на SWOT анализа по голяма част от посочените фактори, вътрешни и външни са актуални, което ни дава основание да твърдим, че реализацията на мерките от плана нямат достатъчен ефект върху развитието на общината, т.е. нито слабите страни са преодоленни, нито силните страни са оползотворени. Естествено, наличието на множество заплахи на външната среда също е оказало негативно отражение върху общинското развитие. Така, че причините за относителния застои в развитието на общината са комплексни и с оглед на промяната в икономическата ситуация в световен мащаб е необходимо да бъдат прецизирани и факторите на SWOT анализа, съответно - допълнени, уточнени и коригирани, особено там, където границата между заплахите и слабите страни, а също и между възможностите и силните страни е много тънка.

ПРЕПОРЪКИ:

- **Необходимо е ОПР да бъде актуализиран в контекста на новите стратегически насоки на ЕС в областта на регионалната и кохезионната политика за периода 2007-2013 г. и новия планов период, пресечени през призмата на специфичните условия, потребности и цели на местното развитие в Община Девин.**
- **SWOT анализът трябва да бъде допълнен с нови възможности, предвид промяната във външните и вътрешните условия.**
- **Приоритетите, специфичните цели и мерките да бъдат актуализирани с оглед на направените констатации от оценката на изпълнението им до този момент.**
- **Да бъде изготвена конкретизирана програма за реализация на Общинския план за развитие, съдържаща реално изпълними с възможност за финансиране проекти и групи от проекти. Тя трябва да бъде внимателно съобразена с операциите по оперативните програми за България до края на 2013 г., съфинансирани от фондовете на ЕС.**

- Да бъде заложен по-прецизен и пълен набор от индикатори за оценка на изпълнението към всеки един приоритет на ОПР, които да способстват за обективната оценка на цялостното му изпълнение.
- Препоръчително е в общината да има постоянно действаща работна група за наблюдение изпълнението на плана по заложените индикатори, която своевременно да реагира на настъпилите промени и предлага нови решения с цел своевременно и максимално усвояване на възможните ресурси за реализация на Общинския план за развитие през периода до 2013 г., включително по линия на помощта от фондовете на ЕС.

III. ОЦЕНКА НА КООРДИНАЦИЯТА НА ОПР

В ОПР няма разписана система за наблюдение и контрол за ефективното и ефикасното изпълнение на Общинския план за развитие, а само е предвидено ежегодно изпълнение на контрола и отчитане от Специализирана група за наблюдение, избрана с решение на Общински съвет на община Девин. Предвидено е оценката и актуализиране на плана да се извършва февруари – март всяка година.

Процесът по изпълнение и мониторинг е дефиниран в ЗРР. Съпоставката спрямо законовите изисквания показва, че ОПР на Община Девин съдържа организационната структура за изпълнение, но няма конкретни правила и отговорности за включването на представители на заинтересованите страни и не е конкретизирана степента на участие на партньорите в различните функции.

При актуализацията на ОПР е препоръчително, с оглед спазване на принципа на партньорството и включване на заинтересованите страни, в системата за наблюдение и контрол на ОПР да бъде включен раздел и разписани процедури за привличане на заинтересованите страни още на ниво избор на проектни предложения и определяне на териториалния обхват на проектите на конкурентен принцип. Общинският план не е единствена отговорност и не касае работата единствено на общинската администрация, затова е необходимо създаване на механизъм на сътрудничество и подпомагане проектното управление (т.е. в рамките на целия проектен цикъл) между общината, администрираща ОПР и всички заинтересовани страни.

Към момента на изготвяне на Междинна оценка на ОПР няма действаща информационна система, която да осигурява данни за мониторинг и оценка. Независимо от разпоредбата на чл. 25 от ЗРР, създаването на единна информационна система за управление на регионалното развитие в национален мащаб все още се бави. Тя трябва да използва

индикаторите, които са посочени в стратегическата част на ОПР, които в голямата си част са твърде индикативни и не съдържат стойности. Това е съществена слабост на ОПР и затруднява оценката на изпълнението, мониторинга и контрола и не дава яснота за степента на достижимост на целите на документа. Обща слабост на изпълнението на ОПР е липсата на надеждна система за отчитане на дейностите, извършени на територията на общината от партньорите в лицето на общината, бизнеса и структурите на гражданското общество.

Препоръчително е да бъдат инициирани действия в няколко насоки:

1. Прецизиране на индикаторите, с цел постигане на оптимално съответствие с индикаторите на съответните ОП, към които е насочена всяка мярка.
2. Допълване на индикаторите с обективност при отчитане на напредъка по реализацията на ОПР.
3. Определяне на максимален брой количествени стойности на индикаторите.
4. Залагане на ясни качествени индикатори, които да допълват количествените.
5. Инициране на мерки за създаване на работещ механизъм за събиране на данни по заложените индикатори.
6. Интегриране на индикаторите, т.е. обединяване на същите постигнати от различни организации – общинска администрация, други публични организации, структурите на гражданското общество, бизнеса и т.н.

ОПР не предвижда община Девин да осъществява целенасочени дейности за осигуряване на публичност и прозрачност в процеса на планиране и реализиране на ОПР 2007-2013 г. Планираните инициативи тук могат да бъдат:

- Консултации с всички заинтересовани страни за координация и мобилизация на местните ресурси с цел успешно прилагане на политиката за местно интегрирано развитие;
- Диалог и съобразяване с мнението на гражданите;
- Обсъждането на влиянието на реалните общински политики върху ежедневието на хората;
- Достъп до гражданите чрез предпочитани от тях информационни канали.

Препоръчително е да се разпише цялостна процедура, конкретизираща системата за координация на ОПР, съвместните действия с представителите на заинтересованите страни, включително за осигуряване на информация и публичност.

Нужно е информация за изпълнението на ОПР да е директна, доколкото принципа на прозрачност и публичност е задължително условие за всеки проект, изпълняван със средства

по ОП, и доколкото Програмата за управление на община Девин е предвидено да се отчита ежегодно.

Нужно е разработването на механизми за събиране на актуална информация от заинтересованите страни за техния принос в изпълнение на ОПР. Въпреки че в повечето апликационни форми за финансиране от различни източници се търси корелация на целите и съотносителността на конкретния общински проект към стратегически документи на различни нива, и в частност към ОПР, тази информация не се акумулира. Макар и да съществуват отделни съвместни срещи, към момента не е създаден и не действа механизъм за периодични прояви с участието на всички партньори за взаимна оценка на действията и разглеждане на възможностите за подобряване на координацията.

IV. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

Община Девин притежава значими ресурси за решаване на основните проблеми и постигане на успешно и устойчиво икономическо развитие. Те са свързани със съхранената природна среда, богатството на природните ресурси, потенциала на земеделските земи и уникалното културно-историческо наследство. Анализът на социално-икономическия профил показва, че въпреки реализираните проектни дейности за подобряване на инфраструктурата, опазване на биологичното разнообразие, разпространение на културното наследство и трансгранично сътрудничество, основните проблеми в общината продължават да бъдат: ниската конкурентноспособност на местната икономика, високата безработица, ниските доходи и отрицателната демографска характеристика.

Общият брой на населението на общината към 31.12.2010 г. по данни на НСИ е 12 963 души, представляващо 10,5 % от общото население на област Смолян. Половата структура на населението е както следва – 48,2% мъже и 51,8% жени, градското население наброява 6 996 души. През разглеждания период от 2005 г. насам тенденцията е към устойчиво намаляване броя на населението, както за областта, така и за общината. Най-голямо процентно намаление за анализирания период се наблюдава при селското население, а най-малко при населението на гр. Девин. Това се дължи на застаряване и съответната повишена смъртност на населението в селата и високата миграция.

Естественят и механичният прираст на населението продължават да имат отрицателни стойности както за общината, така и за областта. През анализирания период броят на живородените деца непрекъснато се променя – увеличаване на техния брой в годините 2006 и 2009 г. и намаляване през останалите години. През 2010 г. техният брой е намалял с 18 души, но достига по абсолютни стойности тези от 2005 г. – 87 души. Механичното движение на

населението за периода 2005 – 2010 година също е отрицателно, като в годините стойността на този показател също е непрекъсната променлива (от – 166 души през 2005 г. до – 105 души през 2010 г.).

Населението в трудоспособна възраст е съсредоточено основно в общинския център. Нараства делът на населението над трудоспособна възраст за сметка на населението под трудоспособна и активна възраст, които бележат трайна тенденция на намаляване през анализирания период. През 2010 г. населението в над трудоспособна възраст е 24,4 %; под трудоспособна възраст – 12 %; активна възраст – 63,6 %. В структурен план броя на трудоспособното население намалява с близо 6%, а в дела на населението в над трудоспособна възраст е налице тенденция на нарастване след 2008 година с около 2%. Това се дължи и на увеличаване на възрастовата граница за пенсиониране.

Средномесечното равнище на безработицата в Смолянска област продължава да бъде с най-високи стойности в сравнение със средните стойности на страната – 19,7%. През последните пет години равнището на безработица в община Девин намалява от 21,94% през 2005 г. на 14,3% през 2008 г. След това започва да нараства и към 31.12.2010 г. е 25,1% при средна за страната 9.47%. Броят на регистрираните безработни лица през 2010 г. е със 713 души повече спрямо 2007 г. Безработните мъже и жени са почти равен брой. Относителният дял на безработните жени намалява от 73,4% през 2007 г. до 50,1 % през 2010 г. Безработните лица над 50 години представляват 45% от всички безработни, този факт заедно с процеса по застаряване на населението дава основание за негативна прогноза по отношение на икономическото развитие на общината. Преобладават безработните с основно и по-ниско образование – 52,8 % от всички регистрирани в бюро по труда през 2010 г. Следват ги лицата със средно образование – 42,3%. Важно е да се отбележи, че около 72 % от регистрираните безработни са със средно образование и имат професионална квалификация.

Високата безработица и niskият жизнен стандарт в региона е една от причините за запазване на отрицателния механичен прираст и повишаване на миграцията за изследвания период. Увеличаването на миграцията е характерно особено на хора в активна трудоспособна възраст към други икономически по-силно развити региони, най-често свързана с намиране на работа.

Основният дял на заетите и наети лица в предприятията постепенно се увеличава. През 2008 година броят на заетите се увеличава с 37,4% (с 1690 души) в сравнение с броя им от 2007 година – 2823 души. Една от причините за нарастване на заетите е стартирането на строителството на хидровъзел “Цанков камък” и обходния път Девин – Лясково - Михалково. Структурата на наетите лица показва, че най-голям през 2008 г. е делът на наетите в сферата

на строителството – 36,4% от общия брой. Последван от наетите в сферата на преработващата промишленост – 22,8%. Едва 8,3 % от всички наети са в сферата на хотелиерството и ресторантьорството. Анализът показва, че броя на наетите в туризма бележи непрекъсната тенденция на нарастване, докато в селското стопанство на намаляване.

През 2010 г. в общината активно се работи по програмите на Министерството на труда и социалната политика. В тях са включени 219 безработни лица, като 206 от тях са включени по програми за заетост и обучение, а 13 по насърчителни мерки за заетост. 106 безработни са преминали обучение по програма “Развитие на човешките ресурси” - схема “Развитие”, а на 90 души е осигурена заетост. По предоставяне на услуги в общността 14 души са се възползвали от схема “Личен асистент”, 53 – социален асистент и домашен помощник, 95 – обществена трапезария, 5 деца от приемна грижа.

Състоянието на икономиката на общината влияе негативно върху равнището на заетостта и безработицата. За производствената стагнация допринася липсата на мащабни външни инвестиции. Недостатъчното технологично и екологично развитие на производството в общината се определя от ограничените възможности за самофинансиране на местните стопански субекти, на свитото стоково - пазарно търсене, обусловено от ниските доходи на населението и липсата на пазари за пласиране на продукцията.

Мрежата от общински учебни заведения се състои от 5 детски градини (2 ОДЗ и 3 ЦДГ), 7 основни училища, 1 СОУ и 1 Ученическо общежитие.

Проблемите на образованието в община Девин са свързани с недостига на финансови ресурси и затрудненото поддържане на материално-техническата база. Схемата на финансиране на образованието обуславя закриването на училища в общината в бъдеще, ако не се увеличи броя на учениците. Демографската картина и социалните процеси в обществото не предполагат, обаче такова увеличение. На територията на община Девин има четири защитени училища. Педагогическият персонал е високо квалифициран, опитен, но не е в състояние да се справи с всички училищни проблеми, тъй като те са от компетенцията на висшите органи.

За учебни години от 2005/06 до 2009/10 г. броят на учениците в общината е намалял с 484 ученика. Обратно на тенденцията на намаляване на учениците, децата в детските градини бележат непрекъснат ръст. През учебната 2009/2010 година те са със 103 деца в повече. Но въпреки тази тенденция на нарастване, тя е незначителна с оглед отрицателния естествен и механичен прираст в общината. Ако не се предприемат мерки за стимулиране на младите хора да останат да се развиват и да живеят в областта, това ще наложи ново оптимизиране на училищната мрежа.

Тенденцията в развитието на икономиката в община Девин е към намаляване на приходите, свиване на производствата и освобождаване на заети. Тя е следствие от икономическата криза, която спря растежа на местната икономика и приключване на някои от инфраструктурните проекти в района.

Промислеността и туристическия сектор са с водещи функции в икономиката на общината. Отрасловите сектори с реални пазарни позиции са представени от предприятия и фирми на селското стопанство, търговия и ремонт, строителство, хотели и обществено хранене, транспорт и съобщения, преработваща промишленост.

Обратно - пропорционално на намаляване на приходите от продажби и формираната печалба, средната годишна работна заплата в община Девин нараства почти двойно през последните години - от 4 718 лева през 2007 г. на 9 006 лева през 2009 г. Тенденцията на повишаване е постоянна. Нивото на средната годишна работна заплата в община Девин през 2009 година е по-висока средно с около 35% от тази в съседните общини в област Смолян и от средната стойност за областта. Това показва, че икономическата активност в общината е по-висока от средната за областта и тук е възможно прилагането на стратегия стимулираща развитието на „центъра” и „издърпваща” периферните части на областта.

Планинския релеф и неплодородните почви в района определят ниското равнище на развитие на селското стопанство в община Девин. Въпреки нарастване на броя на стопанските субекти в сферата на селско стопанство с около 25%, относителният дял на обработваемата земя непрекъснато намалява. По данни на Общинска служба “Земеделие” през 2007 г. се обработват едва 12 195 дка от общата обработваема земя, а през 2010 г. техният дял е намалел с близо 43%. През 2011 г. обработваната земя е с обща площ 5 100 дка (едва 9,9 % от обработваемите земеделски територии в общината).

Основен поминък продължава да бъде производството на картофи, овцевъдство и говедовъдство. Броят на отглежданите овце през 2012 г. се увеличава с 15 % спрямо 2005, докато при едрия рогат добитък се наблюдава тенденция на намаляване и достигане до 864 говеда.

Анализът показва, развитието на една нова дейност – пчеларството. През 2010 г. броя на кошерите се е увеличил с 511 кошера (34%) в сравнение с 2005 г. Независимо, че след това е налице намаляване на броя на кошерите, техният брой през 2012 г. продължава да е по-висок с около 22%. Това е основание да се създадат стимули и условия за развитие на този сектор.

Туризмът се определя като структуроопределящ отрасъл, който би могъл да получи своето бъдещо развитие и да даде своя принос в растежа на местната икономика. Въпреки нарастване на броят на местата и средствата за подслон в общината почти 3 пъти в сравнение

с 2005 г., броят на нощувките и приходите в сферата на туризма намаляват, като за 2010 г. те са с 54% по-малко в сравнение с 2007 г.

Районът е подходящ за развитие на лечебен, ваканционен, пешеходен, спортен, културен туризъм. През последните години се наблюдава голяма динамика на частните инвестиции в изграждането на балнеологични центрове, отговарящи на европейските стандарти в туристическия бизнес. В град Девин се намират спа – комплексите: „Персенк”, „Орфей”, „Исмена”, „Девин”, „Евридика” и „Струилица”, които използват минерални води за предлагане на спа - процедури. През 2011 година трите големи спа центъра „Персенк”, „Орфей”, „Девин” са обслужили 15 552 туриста, които са реализирали общо 38 565 нощувки и 11 474 хил. лв. приход.

Анализът показва, че въпреки бързите темпове на инфраструктурно развитие, пред развитието на туристическия сектор в района съществуват сериозни ограничения, свързани с липса на достатъчни паркове и места за отдих, лошо състояние на спортните комплекси, непознаване на района и неговото културно - историческо наследство. Наличният жилищен фонд в селата, природно-културното наследство, обичаите и занаятите могат да бъдат използвани за развитие на културен и селски туризъм. Недостатъчно ефективно се използва горското стопанство, което се явява един от стратегическите резерви за развитие на общинската икономика - дърводобив, дървопреработване, лов и риболов, събиране на диворастващи билки, гъби, плодове и др.

Община Девин все още няма изработени и продаваеми цялостни туристически продукти, които да разширят туристическия поток за спортен (спелео - туризъм и конен спорт), образователен (опознаване на биоразнообразието в горите) и пешеходен туризъм (реконструкция и създаване на нови еко пътеки и туристически маршрути).

В обобщение могат да бъдат направени няколко ключови констатации за социално-икономическото развитие на община Девин за разглеждания период и очертаващите се тенденции за в бъдеще:

1. Социално-икономическият анализ на общината показва, че основните демографски и социални проблеми, очертали се още през 2005 г. в процеса на подготовка на ОПР, годишния доклад за периода 2007-2009 година не се решават, а се задълбочават. Най-общо това са:

- ниска раждаемост, висока смъртност и отрицателен естествен прираст;
- интензивни миграционни процеси в посока на изселване от територията на общината;
- застаряване на населението и регресивен тип възрастова структура;
- нива на безработица над средните за страната;

- намаляване на относителния дял на населението в трудоспособна възраст.

Тези социално-икономически явления са предпоставки за постигане на малка добавена стойност и по-бавен растеж на местната икономика, тъй като конюнктурата до голяма степен оказва влияние върху размера на привлечените инвестиции, иновативността на стопанските субекти и създаването на конкуренти предимства.

2. Развитие се наблюдава по отношение на:

- предоставяните социални услуги на местното население;
- интегриране на възможностите за алтернативен туризъм в местната политика;
- обогатяване на възможностите за социален и културен живот.

Документите свързани с развитието на социалните услуги, които се предоставят на общността и тези свързани с развитието на туризма в трансграничния регион имат и ще имат важно значение за бъдещия облик на общината. Акцентът от тук нататък трябва да е върху тяхната реализация и оценка на постигнатите резултати.

3. Прогрес в местната политика по отношение на развитието на човешките ресурси. През анализирания период в община Девин се прилагат разнообразни инициативи, характеризиращи активната политика по заетостта на държавните и местни власти. Осигуряването на заетост се постига чрез ангажиране в национални програми и проекти, както и прилагане на насърчителни мерки за заетост и обучение по реда на Закона за насърчаване на заетостта, финансирани от държавния бюджет, европейски и други фондове. Подобна „нетипична” ангажираност на общинската администрация има за цел да неутрализира неблагоприятното въздействие на икономическата криза и да подобри общите параметри на пазара на труда в общината. Повишаването качеството на работната сила чрез придобиване на допълнителни, знания, професионални умения и ключови компетенции в рамките различните схеми на ОП РЧР допринася съществено за слабото отражение на икономическата криза върху нивото на заетост в общината.

4. Инвестициите в инфраструктурата, особено пътната, са доминиращи по отношение на вложени ресурси – получен ефект.

5. Привличането на средства от ОП и други секторни програми за изграждане на инфраструктурата и за осъществяване на спомагателни дейности са от съществено значение за местните стопански субекти и за стабилизирането им във финансово отношение. Възможностите за вливане на финансови средства чрез реализация на инфраструктурни проекти, изпълнявани от местни икономически субекти доведе до осигуряване на заетост и доходи на населението.

6. Изградената инфраструктура ще окаже положително въздействие върху притока на инвестиции към общината, създаване на по-висока добавена стойност от икономическите дейности, ще насърчи и спомогне развитието на туризма и интензифицирането на транспортните потоци.

7. Косвените ефекти от инфраструктурното развитие са свързани с подобряване на демографската структура на населението и увеличаване на притока към общинската хазна на местни данъци и такси.

Тези констатации дават основание да се направят следните заключения:

- интензивните социално-икономически процеси в общината не са били обект на проактивни действия, с цел овладяване на негативни последици от тях;
- водената политика по отношение на постигане на целите, приоритетите и визията на общината се нуждае от сериозна редакция и актуализация с оглед на настъпилите икономически явления в световен мащаб и проблемите, с които се сблъсква общината;
- необходими са по-сериозни политически интервенции по отношение привличането на инвестиции, разкриване на работни места и подпомагане развитието на местната икономика;
- стремежът към максимално използване на финансовите инструменти на ЕС (оперативни програми, програми за трансгранично сътрудничество и други), трябва да се превърне в приоритет на местната политика и да се обезпечи с ресурси (материални и нематериални), за да се осигури привличане на необходимото безвъзмездно финансиране за общинското развитие.
- Приоритизирането на специфичните цели е наложително с оглед на факта, че общината разполага с ограничени финансови ресурси за кофинансиране на проектите.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

Настъпилите промени на политическо и оперативно ниво налагат основните стратегически и планови документи на по-ниските йерархични равнища да бъдат адаптирани към промените в условията на обкръжаващата среда. Ето защо при актуализацията на ОПР трябва да се вземат под внимание:

- промените в националната законодателна рамка;
- постигане на по-добро съответствие с ориентацията на инструментите на кохезионната политика на ЕС;
- отчитане на Националната стратегическа референтна рамка по отношение на регионалното развитие;
- по-добро интегриране в целите и приоритетите на НСРР на общоевропейските цели на развитието;
- подобряване на връзките с Оперативните програми 2007-2013 г. и съществуващите секторни програми
- разписани вътрешни процедури, които определят процеса на планиране, разработване и управление на проекти, с участието на общинските отдели и дирекции, ангажирани в прилагането на ОПР;
- системата за наблюдение и контрол не функционира съгласно разпоредбите на ЗРР и не позволява количественото и качествено измерване на резултатите за целите на мониторинга и оценката.
- разписване на ефективни и директни мерки за осигуряване на информация и публичност;
- разписване на мерки за прилагане на принципа за партньорство както с останалите заинтересовани страни, така и на междуобщинско и междурегионално равнище.

Необходимо е да се отчетат и измененията настъпили на местно ниво като:

- общите условия за изпълнение на ОПР и в частност настъпилите промени в социално-икономическите и демографски условия в общината;
- постигнатият напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение;
- действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на ОПР, в това число:

- мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данните;
- ежегоден преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на общинския план за развитие през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
- мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на общинския план за развитие;
- мерките за постигане на необходимото съответствие на общинския план за развитие със секторните политики, планове и програми на територията на общината;
- мерките за прилагане принципа на партньорство както с останалите заинтересовани страни, така и на междуобщинско и междурегионално равнище;
- резултатите от извършени оценки към края на съответната година и препоръките за подобряване на процеса по реализация на общинския план на община Девин.

На базата на общата информация да се направи обобщение и предложение за последващи мерки за подобряване на резултатите от наблюдението. ОПР трябва изцяло да бъде съобразен с Регионалния план за развитие на ЮЦР и с Областната стратегия за развитие на Област Смолян.

Въпреки относително слабият напредък по реализацията на общинския план, трябва да бъдат взети под внимание и наличието на следните обстоятелства:

- Слабата усвояемост на евро фондовете на национално ниво, което рефлектира и върху ниският процент на одобрение на общинските проекти.
- Слаба активност на така наречените заинтересовани страни – частен бизнес, НПО и други.
- Липса на работеща система за отчитане на напредъка по изпълнение на ОПР.
- Недостатъчна ефикасност на осъществените инициативи, тъй като няма съществен напредък по достигане на приоритетите и стратегическата цел на ОПР.
- Финансовите ограничения пред общинските бюджети свързани с осигуряването на ликвидни средства за покриване на собствения принос и на текущите плащания по проекти.

Това са само част от най-често срещаните причини за незадоволителния напредък на общините при реализацията на общинските планове за развитие. Изключение в това отношение не прави и община Девин.

ПРЕПОРЪКИ

Анализ на Общинския план за развитие (ОПР) в контекста на регионалните, национални и европейски приоритети, дефинирани и обосновани в Областната стратегия за развитие, Националната стратегическа референтна рамка и политиките на ЕС.

Да се конкретизират възможните източници за финансиране, в зависимост от това какъв е произхода на средствата: държавен и общински бюджет, структурни фондове, кохезионен фонд, Европейски земеделски фонд за развитие на селските региони, финансиращи инициативи на ЕС, Европейска инвестиционна банка, Европейски инвестиционен фонд, публично-частното партньорство, национални програми и други.

Общинският план за развитие следва да бъде актуализиран в контекста на новите стратегически насоки на ЕС в областта на регионалната политика за периода след 2007 г., включително като се има предвид новата европейска стратегия "Европа 2020" и Национална концепция за програмиране на развитието през следващия програмен период 2014-2020 г.;

Следва да се създадат необходимите институционални предпоставки - процедури, функции на структурните звена и организация на дейността на общинската администрация, привличане на заинтересованите страни, осигуряване на информация и публичност, за ефективно и ефикасно управление на дейностите по изпълнението, наблюдението и вътрешната оценка на ОПР

Укрепването на административния и експертния капацитет за планиране, наблюдение и координиране на ОПР в партньорство с бизнеса и НПО са от съществено значение за реализирането на политиката за регионално развитие на територията на Община Девин и за привличането на безвъзмездни средства от източници, алтернативни на общинския бюджет;

Тематични препоръки при актуализиране на стратегическата част:

- Необходимо е да се повиши информираността на младите хора за перспективите в развитието на общината, региона, фирмата, с което да се ограничи, неопределеността на техните очаквания за промените в заетостта и безработицата, с цел намаляване на миграцията;
- Активно включване на младежите и гражданите в местните инициативи;
- Подобряване координацията между представителите на различните сектори и общината, както и подкрепата за създаване на различни бизнес сдружения и организации;

- Активизиране дейностите по популяризиране на алтернативните на традиционните селскостопански производства, както и подкрепа за въвеждането на органичното земеделие и отглеждането на нови селскостопански производства.
- Активно сътрудничество между представителите на публичните институции и бизнеса, изграждане на мрежи, местни и регионални обединения, междуобщински, секторни, трансгранични, международни и др.;
- Създаване на условия за подкрепа на МСП и подобряване услугите за предприемачите;
- Привличане вниманието на различни инвеститори за разкриване на нови работни места, както и запазването на съществуващите.
- Създаване добри условия на живот, чрез благоустрояването на населените места и изграждането съвременна пътна, техническа и социална инфраструктура.
- Продължаване изграждането, рехабилитацията и реконструкцията на техническата и социалната инфраструктура;
- Подкрепа на селскостопанските производители в усилията им да затворят кръга на производство, като изграждат преработващи за селскостопанската си продукция предприятия;
- Активна маркетингова и рекламна кампания за популяризиране на местните дадености и привличане вниманието на потенциалните посетители на общината;
- Продължаване на активната политика за опазване и съхраняване на природното богатство като се активизират превантивните дейности водещи до съхранение на екологията и биологичното разнообразие;
- Реализиране на различни инициативи опазващи културното наследство, подобряващи информираността и достъпа до културните обекти;
- За оптимизиране на институционалното взаимодействие при създаване на алтернативна заетост може да се препоръча подобряване на информационната осигуреност на всички институции и участници в пазара на труда относно реалното състояние и тенденциите в развитието на местната икономиката и на пазара на труда в частност.
- Укрепването на административния и експертния капацитет за планиране, наблюдение и координиране на ОПР в партньорство с бизнеса и НПО са от съществено значение за реализирането на политиката за регионално развитие на територията на Община Девин и за привличането на безвъзмездни средства от източници, алтернативни на общинския бюджет.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ

Таблица 1: Регистрирани стопански субекти по икономически дейности и сектори към 31.12. 2009 г. в община Девин

Таблица 2: Основни икономически показатели за стопанските единици от Община Девин (нефинансов сектор)

Таблица 3: Баланс на земеделските земи по начин на трайно ползване в община Девин

Таблица 4: Брой отглеждани селскостопански животни в община Девин за периода 2005-2011 година.

Таблица 5: Развитие на туристическия сектор по основни показатели

Таблица 6: Население към 31.12. по населени места за периода 2005 – 2010 г.

Таблица 7: Естествен и механичен прираст на населението за периода 2005 – 2010 г.

Таблица 8: Механично движение на населението за периода 2005 – 2010 г.

Таблица 9: Население под, във и над трудоспособна възраст към 31.12 по местоживееене и пол за периода 2005 – 2010 година

Таблица 10: Справка за равнището на безработицата в община Девин

Таблица 11: Регистрирани безработни в бюрата по труда към 31.12. по пол и години

Таблица 12: Образователна структура в община Девин за периода 2005 – 2010 година

Таблица 13: Капацитет на лечебните заведения по години

Таблица 14: Брой медицински специалисти в община Девин по години

Таблица 15: Брой лица, възползвали се от услуги в общността по години и видове услуги

Таблица 16 Основни показатели на ВиК мрежата

Таблица 17: Годишните количества на депонираните битови отпадъци

Таблица 18: Относителен дял на разделно събраните отпадъци от опаковки спрямо годишното количество битов отпадък

Таблица 19: Брой проведени обучения и обучен административен персонал на община Девин

Графика 1: Брой заети и наети лица в нестопанския сектор по години

Графика 2: Регистрирани безработни лица по степен на образование